

ADRIÀ PUJOL CRUELLES

I SI

Especulacions sobre
llenguatge i literatura

És un llibre 3D (deambulatori, dialògic i divertit) coherent amb una de les seves idees brillants: que els poemes no esquincen, sinó que il·luminen catacumbes preexistents en verbalitzar-les. El seu “assaget” (per dir-ho com Enric Cassasses) es pot definir tal com ell defineix els poemes. Corroborà les percepcions sobre el llenguatge que el lector s’hagi pogut formar després d’anys d’usarlo. Des del palíndrom del títol, emmarca la literatura en un espai tropològic, un àmbit de llibertat absoluta si el comparem amb l’antropològic.

MÀRIUS SERRA, *La Vanguardia*, març del 2022.

Si la literatura tant pot confirmar com destruir la realitat, Adrià Pujol a *I si* no es queda a mitges. D’una banda, reflexiona l’essència de la literatura, la qual, després de despollar-la de tot revestiment, l’entén com un gest alliberador de mots que desterritorialitza, per ressituar-nos en un nou paradigma *ad infinitum*. Però, en l’intent – triomfal– de comprendre-la es fa inevitable destruir-la, és a dir, enderrocar els pilars que sembla que la sostenen. O si més no, assenyalar-los i posar-los d’entredit.

BERTA GALOFRÉ, *Núvol*, març del 2022.

ADRIÀ PUJOL (Begur, 1974) és escriptor i antropòleg. Ha estat docent a la Universitat de Barcelona i a ELISAVA. Ha comissariat diverses exposicions (Museu d'Etnologia de Barcelona, Museu Diocesà de Solsona, Bòlit de Girona...) i ha publicat assaig, ficció i memorialisme. Els seus darrers llibres són *Picadura de Barcelona* (2014), *La carpeta és blava* (2017), *El fill del corrector/Arre arre corrector* (amb Rubén Martín Giráldez, 2018), *Míster Folch* (2019) i *Els llocs on ha dormit Jonàs* (2021). Ha traduït, entre d'altres, obres de Pierre Michon, Boris Vian i Vinciane Despret, i va guanyar el premi Serra d'Or de traducció per *L'eclipsi*, de Georges Perec (2017).

I SI

I SI

Especulacions sobre llenguatge i literatura

Adrià Pujol Cruells

A R C À D I A

Amb el suport de:

i l'associació

Edició digital: juliol del 2022

Primera edició: març del 2022

© 2022, Adrià Pujol Cruells, pel text

© 2022, ATMARCADIA SL, per aquesta edició

Muntaner, 3 1r 1a

08011 – Barcelona

www.arcadia-editorial.com

Disseny i composició: Víctor García Tur

Producció de l'Epub: Booqlab

Revisió lingüística: Toni Cardona

ISBN: 978-84-123731-9-6

No és permesa la reproducció total o parcial d'aquesta publicació a través de cap mitjà, en cap llengua, sense el permís previ i per escrit dels titulars del copyright. Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos) si necessiteu fotocopiar o escanejar fragments d'aquesta obra: www.conlicencia.com

Dedicat al meu pare, en Jordi.

Rellotge. Un home gran em clava la llauna mentre faig cua.¹ Som a Correus. Primera hora. He entrat i he demanat qui era l'últim. Ell es girava, em mirava amb idea, hem connectat els ulls i m'ha dit: «L'últim ets tu». El tuteig. Després m'ha interpellat a sac, com qui troba un nebot que sempre s'ha d'ensinistrar o com qui descobreix una ànima bessona, un company de xacres, d'il·luminacions, un deixeble potencial –un espàrring.

L'últim ets tu. Ni hola. L'home ha obert foc dient que Catalunya s'enfonsa i que tot és culpa d'Espanya i del jovent. S'ha posat a desgranar i a mig camí ja pronunciava *jovent* com si fos un esbufec-resum² de tota la problemàtica mundana. S'ha imprès la paraula *jovent* als seus ulls grocs i cataràctics, d'home devastat (i jubilat) que per un tres i no res metralla la primera distreta que passa. I recalcava, *jovent, jovent, jovent*, a la manera d'un eco, *jovent, ovent, vent, ent, m'embalsamava amb la reverberació, m'anava caçant amb l'ormeig de repeticions, jovent, jovent*, mig acusant-me'n mig excusant-me'n, la mirada molla, la veu esquerdada per l'edat, perquè segons el Vell jo soc el JOVE –el qui va amb pantalons curts i amb gorra i vambes i no treballa és ell–. I per dir que Catalunya s'enfonsa i que tot és culpa d'Espanya (i del jovent), ara se serveix d'una quantitat continental de metàfores. De fet regalima d'analogies, n'hi surten pels porus de l'avorriment, la principal de les quals es podria resumir en aquesta equació:

Catalunya – Espanya
Víctima – Botxí

A parer del Vell,³ Catalunya és a Espanya el que la Víctima és al Botxí, i per mor de la seva fraseologia estic a punt d'imaginar-me que Catalunya mor torturada a mans d'una Espanyassa amb caputxa negra i polseres

de pell clavetejada, torsnua, goiesca i carnissera. No obstant això, de seguida em refaig. Rellotge. Foragito la imatge del cap. No em sembla adequada per compaginar-la amb la missió que tinc: enviar un paquet de llibres a un amic que viu a Noruega valent-me del servei de correu postal espanyol. Ara, admeto que el pensament analògic és seductor –i econòmic–, i admeto que, com deia Robert Hertz, és «una manera de pensar el món que fa quedar bé a les sobretaules amb convidats d'upa».⁴

Tan bon punt s'han sedimentat, les analogies fan una llum ràpida i de molt mala qualitat; estalvien l'anàlisi exigent i per tant calmen; esbraven la complexitat de tota mandonèlia humana. Les analogies acaben resumides en llocs comuns i per això diem que els andalusos són uns ganduls, burgeses les catalanes, que el garrepa jueueja. L'analogia és un mecanisme imbatible per sentir-se un animal sapiencial, una eina tot terreny que els tertulians esmolen cada dia abans d'anar a cobrar per no haver de pensar gairegens. Ben mirat, però, ara no, però quan em preocupo de les relacions putrefactes entre el meu país i l'Estat espanyol soc procliu a formular una altra analogia, també. És aquesta:

Catalunya – Espanya
Ull de poll – Peu d'un gegant maligne

La meua analogia presenta Catalunya com la DURÍCIA d'Espanya, té un aire d'innocència calculada, és una mica més original que les corrents i, fet i fet, tot plegat no té cap importància. Les analogies em semblen massa de franc per engruixir cap religió de l'enteniment –si són per jugar, per mantenir l'os del cap en actiu o per fer literatura llampec, passi–, però ara em reca d'entrar a discutir amb aquest home si Catalunya és més borreu que durall o viceversa.

Nota mental: per molt que sinonimitzis, en una llengua no hi ha dues paraules que vulguin dir primordialment el mateix –sigui pel seu origen etimològic dissímil, sigui perquè cada emparaulador baixa d'un hort particular, potser és cosa de l'espai que defensa cada paraula, o del

territori on s'empunya, però els sinònims sempre carregaran matisos i fronteres—. I per anar pel món, si és que t'importa fer-te entendre, més val que dels *borreus* en diguis *botxins* i que dels *duralls* en diguis *durícies* —o, més entalladament, *callositats*—. No carneregis, no t'inventis un idioma que no ha parlat mai dingú enlloc.⁵

El missatge del Vell de Correus és bé prou fàcil de posar en una frase i avall, però l'home se'n va cap a les branques dels exemples, munta un arbre retòric i em vol obligar a llevar-ne els fruits que ell, a tot drap, hi va penjant. Espanya no paga, Espanya no deixa, Espanya se'ns caga, Espanya ens esqueixa, i el jovent no treballa, el jovent no escolta, el jovent badalla, tot el dia borda.

El Vell se sent objectiu i realista, inapel·lable; sent que diu la veritat, com la nena que assenyala l'elefant del zoo i diu «gros»; no veu que fa d'opinaire de conjuntura o, més ben dit, de lloro de La Conjura.⁶ D'uns anys ençà que en aquest país nostre costa de pensar per un mateix. El sorollim general eixorda. El RELAT pesa. Vaig amb cotxe i arreplego arreplegats que fan dit, em trobo coneguts i saludats pel carrer, les cambreres, els farmacèutics, les directores d'oficines bancàries, els filòsofs de tuit de mitja tarda i els columnistes que cobren per escriure una columna idèntica cada dia, tothom parla del mateix i amb les mateixes fórmules i enunciats. He arribat a dir «bon dia» i m'han contestat que «Espanya ens roba». Tenim un ambient. Presos polítics indultats. Un ambient llòbrec. Exiliats. Una terra esquarterada, plena de represàlies. Indultats reversibles. Indultats esmaperduts. Quin home, el Vell de Correus. Rellotge. No me l'estic escoltant amb gaire atenció. La seva xerrameca em frega però no em toca i, a més a més, jo, jo de jove no en tinc res.

Vell de Correus – Jo de Correus
Escopeta torta de fira – Globus amb premi

La humanitat diu paraules a raig. En resulta una taral·la que baixa pel Riu Mare de la Comunicació. El cabal és monstruós; la fressa, mundial. Mentre mig Globus dorm, l'altre mig no calla. Es podria dir que cada persona és un afluent d'aquest Riu Mare que penso. Cada garlaire passa mitja vida sentint-se objectiu i realista, buidant el pap de sol a sol, ara més líric, ara més expeditiu, ara més vehement a l'Ebre de la Comunicació; i es podria dir, sense ser gaire agosarats, que la LITERATURA funda i manté el delta que hi ha a banda i banda de la desembocadura, allí on es guarden algunes de les formulacions més reeixides. Abans de desguassar la fraseologia diària, de tant en tant tan insípida, de vegades tan bonica, cada generació deixa un sediment brillant de neguit i de goig al delta de la literatura –gràcies a la literatura i als qui en facturen i en consumeixen–. Sovint es tracta de literatura feta amb els peus, com la que ve de treure el nas a les anteriors quatre frases mentals.

—Ep, un delta no es forma en quatre dies; sembla que no es mogui, però convindràs que és un ens geològic viu i que, per tant, moure's bé s'ha de moure. En qualsevol cas, la imatge del delta no acaba de funcionar. Li falta moviment, tremolor.

—Exacte, altra veu del meu cap, és així com indiques. I d'allò, ja que te tinc en aquí, ¿saps com es diuen aquells vídeos tan emotius que graven com creix un bolet i després ho veus a càmera accelerada i tot plegat és prodigiós? Vull dir, ¿com s'anomena, aquesta tècnica? Alguna cosa *motion*, em sembla. Es fes amb un delta, un encanteri visual d'aquests, que veuríem un miracle. Es fes amb la literatura.

—No es diu cap cosa *motion*. Es diu filmació a intervals, *time-lapse* en anglès.

—Ara! Doncs això: de moment tenim que deltes i elefants són lents, i grossos, com l'existència de la literatura.

—Sí, pensada tota, la literatura té un airet de lentitud i de grossària, de Morla, de Godzilla, de...